

Innhold

Forord	13
Innleiing	15
Kapittel 1	
Teiknspråk, talespråk og teikn-til-tale. Grensdragingar og møtepunkt	19
<i>Arnfinn Muruvik Vonen, OsloMet – storbyuniversitetet</i>	
Innleiing	19
Kva er teikn-til-tale?	20
Ein «metode»	20
Ei multimodal kommunikasjonsform	21
Eit språkkontaktfenomen	22
Nemningar og språkbrukargrupper	24
Videoane	27
Analyse av teikn-til-tale og norsk teiknspråk i videoane	28
Likskapar og skilnader mellom teikn-til-tale og norsk talespråk i videoane	32
Konklusjon	33
Vedlegg: transkripsjon av videoane	
<i>Utdrag frå TegnBrum2</i> (Statped, 2022a)	35
Tekst presentert som «norsk teiknspråk»	36
Tekst på teikn-til-tale (00:28–0:55 på videoen)	38

Kapittel 2

Tegn-til-tale – for alle	41
<i>Nina Braadland, pensjonert høskolelektor, NTNU</i>	
Innledning	41
Oppstart av tegn-til-tale i bruk	41
Med lyst til å lære	43
Språk er ikke bare prat	44
Positive sider ved bruk av tegn-til-tale	44
Trygghet	45
Formidling	45
Til hverdagsbruk	45
Ansikt til ansikt	45
Understreking av talespråket	45
Evnen til å lytte	46
Uttrykk av følelser	46
Naturlige tegn	46
Flere sanser i bruk	46
Å «gjøre» språket	47
Inspirasjon til kreativitet	47
Valg av tegn	48
Variasjon i tegnenes innhold	48
Hvilke tegn er lettest å lære?	50
Med tegn-til-tale inn i skolen	51
Tidsbegrep	52
Mengdeforståelse	52
Romforståelse	53
Sanger med tegn	54
Tegn-til-tale i fellesskap med andre	54

Kapittel 3

Tegn-til-tale – framvekst og praksis i Norge	57
<i>Wenche Rognlid og Gunn Irene Subr, Statped</i>	
Innledning	57
Mange gode grunner til å bruke tegn-til-tale	58
Forståelse og å uttrykke seg selv	58
Bygge ordforråd	59
Språkkunnskap	59
Tegn øker konsentrasjonen	59

Tegnene har man alltid med seg	59
Tegn-til-tale som støtte i språkutviklingen	60
Historisk blikk – hva har påvirket den norske praksisen?	61
Tilbakeblikk på en gammel praksis	61
Utvikling av tegn-til-tale som alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) i Norge	62
Danmark	63
England	63
Finland	63
Sverige	63
Norge	64
Dagens lovverk og praksis	65
En lovfestet rett til opplæring i og på tegnspråk	65
Døve barn fra samiske språkområder	66
Alternativ og supplerende kommunikasjon i opplæringen	66
Tilgjengelighet	67
Å møte og mestre en framtid – avsluttende kommentar	69

Kapittel 4

Teikn-til-tale til alle i barnehagen	71
<i>Inger Birgitte Torbjørnsen, Høgskulen på Vestlandet</i>	
Innleiing	71
Teiknspråk og teikn-til-tale	71
Metode	72
Faglitteratur og forskning om teikn-til-tale i barnehagen	74
Bruk av teikn i halvparten av barnehagane	75
Haldningar og kompetanse blant tilsette	77
Personalet bruker meir teikn enn barna	78
Nyttig for dei yngste i barnehagen	80
Teikn gir tryggleik for fleirspråklege barn	83
Inkludering og medverknad for barna med språkvanskar	84
Rolegare lydmiljø og effektiv barnehageleiing	85
Kvifor er det bra med teikn?	86
Støtte frå leiinga og tid til opplæring	86
Avslutning	87

Kapittel 5**Mine erfaringer med tegn-til-tale** 89*Mia Johansen*

Før barnehagen 89

I barnehagen 90

Barneskola 91

Ungdomsskole og videregående 91

I dag 92

Kapittel 6**Bruk av tegn-til-tale som supplerende kommunikasjon ved språkvansker** 95*Elin Stampeløkken, Kristiansand kommune*

Bakgrunn 95

Kommunikasjon med barn med språkvansker 96

Sirkulær og lineær kommunikasjon 96

Kommunikasjonsvansker 97

Det kommunikative miljøet 97

Kommunikasjonspartneren 98

Kommunikasjon og språk 99

Vygotskijs utviklingsteori – et teoretisk syn på utvikling og læring 99

Erfaringer med tegn-til-tale 100

Kartlegging av tegn som barn kjenner til og/eller benytter seg av . . . 101

Felles nytte av tegn-til-tale 101

Støtte i forbindelse med læring og bruk av tegn-til-tale 103

Bekreft barnets initiativ til kommunikasjon 103

Å begynne arbeidet med tegn-til-tale tidlig 104

Tegn-til-tale i bruk med andre barn 105

Støttepedagogens samarbeid om tegn-til-tale med andre voksne . . . 105

Avslutning 106

Kapittel 7

«... hvis jeg kunne, så hadde vi kunnet ...» 107

Fellesskap og kommunikasjon på egne vilkår

Gro Hege Saltnes Urdal og Tobba Therkildsen Sudmann,

Høgskulen på Vestlandet

Innledning 107

Praksisfellesskapet som en arena for språklig interaksjon og læring 108

Relevante perspektiver og kunnskap på feltet 109

 Analoge og digitale læringsverktøy 109

 Praksisfellesskap: lek og vennskap med tegn-til-tale? 110

Kommunikasjon på egne vilkår 111

Funn og diskusjon 112

 Forståelse eller misforståelse av behovet for tegn-til-tale? 112

 Opplæring og ansvar 113

 Rollemodell 114

 Tilgang til ulike fellesskap 115

 Verktøy til etablering av nettverk og praksisfellesskap 116

Avsluttende bemerkninger 117

Takksigelser 118

Kapittel 8

Tegn-til-tale i et inkluderingsperspektiv 119

Nina Braadland, mor og pensjonert høskolelektor, NTNU

Likestilling og tegn-til-tale 119

Egen erfaring med den inkluderende skolen 120

Tegn-til-tale i bruk i en inkluderende skole i Fyresdal 123

Hvis vi vil og tør, kan *alle* skoler forandre seg 124

Trygghet, tilhørighet og trivsel i Skatval 125

Retten til å kommunisere gjelder gjennom hele livet 125

På vei mot et inkluderende samfunn? 126

Kapittel 9**Trist? Trøyt? Tørst? 129****Korleis kan bruk av teikn hjelpa dei yngste i barnehagen til å kommunisera behov og kjensler?***Inger Birgitte Torbjørnsen og Gro Hege Saltnes Urdal,**Høgskulen på Vestlandet*

Innleiing	129
Språkleg utvikling	130
Sosioemosjonell utvikling og moglegheit til medverknad	132
Teikn – kommunikasjonsfremmande eller -hemmande?	133
Metode	134
Presentasjon av funn og diskusjon	136
Presentasjon av funn – kommunisera og regulera egne behov og kjensler	136
Diskusjon – omsorg, tryggleik, sjølvkjensle og oppleving av livsmeistring	138
Diskusjon – sosioemosjonell utvikling	139
Oppsummering	140

Kapittel 10**Tegn som alternativ og komplementær kommunikasjon som arbeidsmetode i en flerspråklig barnehage 141***Maria Elofsson, Jönköping kommune*

Innledning	141
Metode	142
Flerspråklige barn i barnehagen	143
Tegn-til-tale i en flerspråklig barnehage	144
Gleden av å føle seg forstått	145
Å imøtekomme de foresatte	148
Viktigheten av de rette forutsetningene	150
Å jobbe språkstimulerende i barnehagen	150
Avsluttende refleksjoner	153

Kapittel 11

«Når talen går for fort, faller tegnene ut» 155

Hvorfor tegn-til-tale ikke er tilstrekkelig for hørselshemmede i barnehagen

Cathrine Evensen, Høgskulen på Vestlandet og Bergen kommune

Innledning	155
Barn med hørselshemming i barnehagen	156
Tegn-til-tale	157
Tegnspråk	157
Tospråklighet	158
Hva viser tidligere forskning?	159
Gjennomføring av undersøkelsen om bruk av tegn-til-tale i barnehagen	160
Formidling gjennom bruk av tegn-til-tale	162
Intonasjon	164
Personalet som språkmodeller	166
Avslutning	167

Kapittel 12

Suksesskriterier for vellykket organisering i praksis 169

May Britt Nordtveit og Gunn Marit Edland, Solås barnehage

Innledning	169
Personalets læring og bruk av tegn-til-tale	170
Ansattgruppen: nødvendige justeringer underveis	172
Barnas bruk av tegn-til-tale	173
Barnegruppen: nødvendige justeringer underveis	174
Foreldrene – samarbeid og støtte	175
Foreldresamarbeid: nødvendige justeringer underveis	176
Det fysiske miljøet	176
Miljøet: nødvendige justeringer underveis	177
Hva ser vi i dag?	177
Småbarn som ikke har utviklet et verbalt språk	177
Flerspråklige barn	179
Barn med nedsatt hørsel – periodisk eller vedvarende	180
Alle barn	180
Avslutning	182

Forfatterpresentasjon	183
Litteratur	187
Stikkordsliste	199